

Väljaandja:
Akti liik:
Teksti liik:
Jõustumise kp:
Avaldamismärge:

Riigikogu
välisleping
algtekst
29.06.2012
RT II, 04.04.2012, 6

Puuetega inimeste õiguste konventsioon ja fakultatiivprotokoll

Vastu võetud 13.12.2006

[Puuetega inimeste õiguste konventsiooni ratifitseerimise seadus](#)

[Välisministeeriumi teadaanne välislepingu jõustumise kohta](#)

Preambul

Käesoleva konventsiooni osalisriigid,

- (a) meenutades Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikirjasväljakuulutatud põhimõtteid, millega tunnustatakse, et vabaduse, õigluse ja üldise rahu aluseks on inimühiskonna kõigi liikmete loomupärane väärikus ja võrdne ning võrdsed ja võõrandamatud õigused;
- (b) tunnistades, et Ühinenud Rahvaste Organisatsioon oninimõiguste ülddeklaratsioonis ja rahvusvahelises inimõiguskonventsioonidesvälja kuulutanud ja kokku leppinud, et igal ajal on õigus kõigile neis esitatudõigustele ja vabadustele ilma mis tahes vahetegemiseta;
- (c) kinnitades kõikide inimõiguste ja põhivabadusteuniversaalsust, jagamatust, vastastikust sõltuvust ja seoseid ning vajadusttagada puuetega inimestele nende täielik teostamine ilma igasugusediskrimineerimiseta;
- (d) meenutades majanduslike, sotsiaalsete ja kultuurilisteõiguste rahvusvahelist pakti, kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelistpakti, rahvusvahelist konventsiooni rassilise diskrimineerimise kõigi vormidelikvideerimise kohta, konventsiooni naiste diskrimineerimise kõigi vormidelikvideerimise kohta, piinamise ning muude julmade, ebainimlike või väärkustalandavate kohtlemis- ja karistamisviiside vastast konventsiooni, lapse õigustekonventsiooni ning võõrtöötajate ja nende perekonnaliikmete õiguste kaitse konventsiooni;
- (e) tunnistades, et puue on ajas muutuv mõiste ning et puueon vaegustega isikute ning suhtumuslike ja keskkondlike takistuste vastasmõjutagajärg, mis takistab nende isikute täielikku ja tõhusat osalemistühiskonnaelus teistega võrdsel alustel;
- (f) tunnistades ülemaailmses tegevuskavas puuetega inimesteosas ja puuetega inimestele võrdsel võimaluste loomise standardreeglitessalduvate põhimõtete ja poliitikasuuniste tähtsust poliitikate, kavade, programmide ja meetmete edendamisel, sõnastamisel ja hindamisel riiklikul, regionaalsel ja rahvusvahelisel tasandil, et luua puuetega inimestele võrdsemaid võimalusi;
- (g) rõhutades, kuivõrd oluline on puudeteemadegaarvestamine asjaomaste säästva arengu strateegiate lahutamatu osana;
- (h) tunnistades samuti, et isiku diskrimineerimine mistahes puude alusel on inimese loomupärase väärikuse ja väärtuse rikkumine;
- (i) tunnistades lisaks puudega inimeste mitmekesisust;
- (j) tunnistades vajadust edendada ja kaitsta kõigi puuetega inimeste inimõigusi, sealhulgas tugevamat toetamist vajavate inimesteinimõigusi;
- (k) olles mures, et vaatamata mitmetele sellealastele dokumentidele ja algatustele kohtavad puuetega inimesed endiselt takistusi omaosallemisel ühiskonnaelus võrdsel ühiskonnaliikmetena ning nende inimõigusi rikutakse kõigis maailma osades;

(l) tunnistades rahvusvahelise koostöö tähtsust puuetega inimeste elutingimuste parandamisel kõigis riikides, eriti arenguriikides;

(m) tunnistades väärtuslikku panust, mida puuetega inimesed praegu ja potentsiaalselt annavad oma kogukondade üldisesse heaolusse jamicmekesisusse ning et puuetega inimeste inimõiguste ja põhivabaduste täieliku teostamising puuetega inimeste täieliku osalemise edendamine suurendab nende ühiskondakuuluvuse tunnet ja toob kaasa olulisi edusamme ühiskonna inimlikus, sotsiaalses ja majanduslikus arengus ja vaesuse kõrvaldamises;

(n) tunnistades, milline tähtsus on puuetega inimeste jaoks nende isiklikul autonoomial ja iseseisvusel, kaasa arvatud vabadusel langetada oma valikuid;

(o) arvestades, et puuetega inimestel peaks olema võimalus osaleda aktiivselt poliitiliste ja programmide otsustusprotsessides, kaasaarvatud neid otseselt puudutavates küsimustes;

(p) olles mures raskete tingimuste pärast, millega puutuvad kokku puuetega inimesed, kes on rassi, nahavärvuse, soo, keele, usutunnistuse, poliitiliste või muude veendumuste, rahvusliku, etnilise, põlisrahvuselise võisotsiaalse päritolu, varandusliku seisuga, sünni, vanuse või muu asjaolu alusel diskrimineerimise või diskrimineerimise raskendatud vormide objektiks;

(q) tunnistades, et puuetega naistel ja tüdrukutel on sageli suurem oht nii kodus kui väljaspool kodu langeda vägivalda, vigastamise või kuritarvituse, hooletusse jätmise või hooletu kohtlemise, väärkohtlemise või ekspluateerimise ohvriks;

(r) tunnistades, et puuetega lastel peab olema võimalus täielikult teostada kõiki inimõigusi ja põhivabadusi teiste lastega võrdsetel alustel ning meenutades selle eesmärgi saavutamiseks lapse õiguste konventsioonis osalisriikide võetud kohustusi;

(s) rõhutades vajadust arvestada puuetega inimeste inimõiguste ja põhivabaduste teostamise edendamisel sooperspektiivi;

(t) tuues esile tõiga, et suurem osa puuetega inimestest elab vaesuses, ning mõistes sellega seoses tungivat vajadust otsida lahendusi, et vähendada vaesuse negatiivset mõju puuetega inimestele;

(u) pidades meeles, et Ühinenud Rahvaste Organisatsioonipõhikirjas sisalduvate eesmärkide ja põhimõtete austamisel tuginevad rahu ja julgeoleku tingimused, samuti kehtivate inimõiguste instrumentide järgimine onmöödapääsmatud, et tagada puuetega inimeste täielik kaitse, eriti relvakonfliktide ja võõrokupatsiooni korral;

(v) tunnistades, et puuetega inimestele kõigi inimõiguste ja põhivabaduste täieliku teostamise võimaldamiseks on tähtis tagada nende juurdepääsfüüsilisele, sotsiaalsele, majanduslikule ja kultuurilisele keskkonnale, tervishoiule ja haridusele ning teabele ja suhtlusele;

(w) saades aru, et üksikisikul on kohustusi teiste isikute ja oma kogukonna ees ning ta peab püüdma edendada ja austada rahvusvahelises inimõiguste deklaratsioonis tunnustatud õigusi;

(x) olles veendunud selles, et perekond on loomulik ja põhiline ühiskonna osis ning tal on õigus ühiskonna ja riigi kaitsele, ning et puuetega inimesed ja nende perekonnaliikmed peaksid saama vajalikku kaitset jaabi, et võimaldada perekondadel kaasa aidata puuetega inimeste õigustetäielikule ja võrdsele teostamisele;

(y) olles veendunud selles, et puuetega inimeste õiguste järväärrikuse edendamise ja kaitse laiahaardeline ja terviklik rahvusvaheline konventsioon annab olulise panuse puuetega inimeste ühiskondlikult märksaebasoodsama olukorra parandamisesse ning edendab nende võrdsete võimalustega osalemist kodanikuühiskonna, poliitika-, majandus-, sotsiaal- ja kultuurielul valdkondades nii arenguriikides kui ka arenenud riikides,

on kokkuleppinud alljärgnevas:

Artikkel 1 Eesmärk

Käesoleva konventsiooni eesmärg on edendada, kaitsta ja tagada kõigi inimõiguste ja põhivabaduste täielikku ja võrdset teostamist kõigi puuetega inimeste poolt ning edendada austust nendeloomupärase väärrikuse vastu.

Puuetega inimeste mõiste hõlmab isikuid, kellel on pikaajaline füüsilise, vaimne, intellektuaalne või meeleline kahjustus, mis võib koostoimel erinevate takistustega tõkestada nende täielikku ja tõhusat osalemist ühiskonnaelus teistega võrdsetel alustel.

Artikkel 2 Mõisted

Käesolevas konventsiooniskasutatakse järgmisi mõisteid:

suhtlus– hõlmab keeli, visuaalsetteksti, reljeefset punktikirja, kompimise teel tajutavaid suhtlusvahendeid, suurt kirja, juurdepääsetavat multimeediat, samuti kirjalikke, helilisi, lihtsas keeles, hääletelugeja vahendatud, augmentatiivseid ja alternatiivseid suhtlusviise, -vahendeid ja -vorminguid, kaasa arvatud juurdepääsetavat infokommunikatsioonitehnoloogiat;

keel– hõlmab kõneldavaid javiipekeeli, samuti muid mitte kõneldavate keelte vorme;

diskrimineerimine puude alusel– puude alusel mis tahes vahetegemine, välistamine või piiramine, mille eesmärk või tagajärg on kõigi inimõiguste ja põhivabaduste teistega võrdsetel alustel tunnustamise, teostamise või kasutamise tõkestamine või tühistamine poliitika-, majandus-, sotsiaal-, kultuuri-, kodanikuühiskonna või mis tahes muus valdkonnas. See hõlmab kõiki diskrimineerimise vorme, kaasa arvatud mõistlike abinõudevõtmisest keeldumise;

mõistlikud abinõud– vajalikud ja asjakohased teisedused ja kohandused, mis ei ole ebaproportsionaalselt ega alusetult koormavad ning on konkreetsel juhul vajalikud, et tagada puuetega inimestele kõigi inimõiguste ja põhivabaduste teostamine või kasutamine teistega võrdsetel alustel;

universaalsus– toodete, keskkonna, programmide ja teenuste disainimine sellisel viisil, mis muudab nad suurimal võimalikul määral kõigile inimestele kasutatavaks ilma vajaduseta tehakohandusi või kasutada eridisaini. Universaalsus ei välista vajaduse korral abiseadmeid kindlatele puuetega inimeste rühmadele.

Artikkel 3 **Üldpõhimõtted**

Konventsiooni põhimõtted on järgmised:

- (a) austus inimeste loomupärase väärikuse, individuaalse autonoomia, sealhulgas vabaduse ise oma valikuid langetada, ja iseseisvuse vastu;
- (b) mittediskrimineerimine;
- (c) täielik ja tõhus osalemine ja kaasatus ühiskonnas;
- (d) austus erinevuste vastu ning puuetega inimeste tunnustamine inimeste mitmekesisuse ja inimkonna osana;
- (e) võrdsed võimalused;
- (f) juurdepääsetavus;
- (g) meeste ja naiste võrdsus;
- (h) austus puuetega laste arenevate võimete vastu ning austus puuetega laste õiguse vastu säilitada oma identiteeti.

Artikkel 4 **Üldkohustused**

1. Osalisriigid kohustuvad tagama ja edendama kõigi puuetega inimeste kõigi inimõiguste ja põhivabaduste täielikku teostamist ilma mis tahes diskrimineerimiseta puude alusel. Selle eesmärgi saavutamiseks kohustuvad osalisriigid:

- (a) võtma kõiki asjakohaseid seadusandlikke, halduslikke ja muid meetmeid, et tagada käesolevas konventsioonis tunnustatud õiguste teostamine;
- (b) võtma kõiki asjakohaseid meetmeid, kaasa arvatud seadusandluses, et muuta või tühistada olemasolevad seadused, määrused, tavajärged ja praktikad, mis on puuetega inimeste suhtes diskrimineerivad;
- (c) arvestama puuetega inimeste inimõiguste kaitse ja edendamise kõikides poliitilistes ja programmides;
- (d) hoiduma mis tahes tegevusest või praktikast, mis ei ole kooskõlas käesoleva konventsiooniga, ning tagama, et avaliku võimu esindajad ja institutsioonid tegutseksid vastavalt käesolevale konventsioonile;

(e) võtma kõiki asjakohaseid meetmeid, et kõrvaldada diskrimineerimine puude alusel kõigi isikute, organisatsioonide ja eraettevõtete poolt;

(f) algatama või edendama teadus- ja arendustööd, et väljatöötada käesoleva konventsiooni artiklis 2 määratletud universaalsainigakaupu, teenuseid, seadmeid ja ehitisi, mis vajaksid puuetega inimeste vajadust rahuldamiseks võimalikult vähe kohandamist ja kulutusi, edendama nende kättesaadavust ja kasutamist, edendama standardite ja juhendite arendamisel universaalsainigat;

(g) algatama või edendama teadus- ja arendustööd uutetehnoloogiate valdkonnas ning edendama uute tehnoloogiate, sealhulgas puuetega inimestele sobivate info- ja kommunikatsioonitehnoloogiate, liikumiseabivahendite, seadmete ja abistavate tehnoloogiate kättesaadavust jakasutamist, eelistades kättesaadava hinnaga tehnoloogiaid;

(h) andma puuetega inimestele juurdepääsetavat teavet liikumise abivahendite, seadmete ja abistavate tehnoloogiate, sealhulgas uutetehnoloogiate, samuti muude abivormide, tugiteenuste ja -rajatiste kohta;

(i) edendama puuetega inimestega töötavate spetsialistide ja töötajate väljaõpet konventsioonis tunnustatud õiguste valdkonnas, et parandada nende õigustega tagatud abi ja teenuste osutamist.

2. Majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste õiguste osas kohustub iga osalisriik võtma kõigi enda käsutuses olevate ressursside piires ja vajaduse korral rahvusvahelise koostöö raames meetmeid eesmärgiga saavutada järk-järgult nende õiguste täielik teostamine, kahjustamata sealjuures nende käesolevas konventsioonis sisalduvate kohustustetaitmist, mis on rahvusvahelise õiguse järgi viivitamatult kohaldatavad.

3. Konventsiooni täitmiseks vajalike õigusaktide ja poliitika väljatöötamisel ja rakendamisel, samuti muudes puuetega inimestega seotud otsustusprotsessides kohustuvad osalisriigid pidama puuetega inimestega tihedaid konsultatsioone ning kaasama puuetega inimesi, sealhulgas ka puuetega lapsi, aktiivselt nendes protsessides seasjaomaste esindusorganisatsioonide kaudu.

4. Käesolev konventsioon ei mõjutaselliseid osalisriigi õiguses või osalisriigi suhtes kehtivas rahvusvahelises õiguses sisalduvaid sätteid, mis soodustavad puuetega inimeste õiguste teostamist rohkem kui käesolev konventsioon. Keelatud on piirata või kõrvale kalduda mis tahes inimõigustest või põhivabadustest, mida käesoleva konventsiooni osalisriik on tunnustanud või mis selles õiguse, konventsiooni, eeskirja või tava alusel kehtivad, tuues ettekäändeks, et käesolev konventsioon sisalduvaid õigusi või vabadusi ei tunnusta või tunnustab neid vähemal määral.

5. Käesoleva konventsioonisätteid laiendatakse liitriikide kõigile osadele mis tahes kitsenduste võieranditeta.

Artikkel 5 **Võrdsus ja mittediskrimineerimine**

1. Osalisriigid tunnustavad, et kõik inimesed on seaduse ees võrdsed ning neil on ilma mingi diskrimineerimiseta õigus seaduse võrdsele kaitsele ja võrdsetele hüvedele.

2. Osalisriigid keelustavad mistahes diskrimineerimise puude alusel ning tagavad puuetega inimestele võrdse ja tõhusa õigusliku kaitse mis tahes alustel toimuva diskrimineerimise eest.

3. Võrdsuse edendamiseks ja diskrimineerimise kõrvaldamiseks võtavad osalisriigid kõiki asjakohaseid meetmeid, et tagada mõistlike abinõude võtmine.

4. Konventsiooni mõistes ei loeta diskrimineerimiseks erimeetmeid, mis on vajalikud, et kiirendada puuetega inimeste faktilise võrdsuse saavutamist või see tegelikult saavutada.

Artikkel 6 **Puuetega naised**

1. Osalisriigid tunnustavad, et puuetega naised ja tüdrukud on mitmes diskrimineerimise objektiks, ning võtavad selles osas meetmeid, et tagada neile kõigi inimõiguste ja põhivabaduste täielik ja võrdne teostamine.

2. Osalisriigid võtavad kõik asjakohaseid meetmeid, et tagada naiste täielik areng, edendamine ja võimeastamine, et tagada neile konventsioonis sätestatud inimõiguste ja põhivabadustekasutamine ja teostamine.

Artikkel 7 **Puuetega lapsed**

1. Osalisriigid võtavad kõikivajalikke meetmeid, et tagada puuetega lastele kõigi inimõiguste ja põhivabaduste täielik teostamine teiste lastega võrdsel alusel.
2. Kõigis puuetega lastega seotud tegevustes tuleb esikohale seada lapse parimad huvid.
3. Osalisriigid tagavad, et puuetega lastel on õigus vabalt väljendada oma seisukohti kõigis neid puudutavates küsimustes ja nende seisukohtadele omistatakse vajalikul määral kaalu, arvestades nende vanust ja küpsust teiste lastega võrdsel alusel ning et nad saavad selle õiguse teostamiseks oma puudele ja vanusele vastavat abi.

Artikkel8 **Teadlikkuse suurendamine**

1. Osalisriigid kohustuvad võtma koheseid, tõhusaid ja asjakohaseid meetmeid, et:
 - (a) suurendada kogu ühiskonnas, kaasa arvatud perekonnatasandil, teadlikkust puuetega inimeste küsimustes ning soodustada austustpuuetega inimeste õiguste ja väärikuse vastu;
 - (b) võidelda kõigil elualadel puuetega inimesi käsitlevate, sealhulgas sool ja vanusel põhinevate stereotüüpide, eelarvamuste ja kahjulike praktikate vastu;
 - (c) edendada teadlikkust puuetega inimeste võimetest ja panusest.
2. Selle eesmärgi saavutamiseks ette nähtud meetmete hulka kuulub:
 - (a) tõhusate teadlikkuse suurendamise kampaaniate algatamine ja jätkamine, nii et need:
 - (i) kasvataksid mõistmist puuetega inimeste õigustest;
 - (ii) edendaksid puuetega inimestest positiivsemataju ja suurema ühiskondliku teadlikkuse kujunemist;
 - (iii) edendaksid puuetega inimeste oskuste, väärtuste ja võimete ning töökohal ja tööturul antava panuse tunnustamist;
 - (b) puuetega inimeste õiguste suhtes lugupidava suhtumisesoodustamine haridussüsteemi kõigil tasanditel, kaasa arvatud juba varases easkõigis lastes;
 - (c) kõigi meediaorganite julgustamine, et nad kujutaksid puuetega inimesi viisil, mis vastab käesoleva konventsiooni eesmärgile;
 - (d) puuetega inimesi ja nende õigusi käsitlevate teadlikkust suurendavate koolitusprogrammide edendamine.

Artikkel9 **Juurdepääsetavus**

1. Selleks, et anda puuetega inimestele võimalus iseseisvaks eluks ja täielikuks osalemiseks kõigis eluvaldkondades, võtavad osalisriigid asjakohaseid meetmeid, et tagada puuetega inimestele teistega võrdsel alusel juurdepääs füüsilisele keskkonnale, transpordile, teabele ja suhtlusele, sealhulgas info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatele ja -süsteemidele, ning muudele avalikele ehitistele ja teenustele nii linna- kui ka maapiirkondades. Neid meetmeid, mille raames tehakse kindlaks ja kõrvaldatakse juurdepääsu takistused ja piirangud, kohaldatakse muu hulgas järgmistele valdkondade suhtes:
 - (a) hooned, teed, transport ja muud sise- ja välisraajatised, sealhulgas koolid, eluasemed, meditsiini asutused ja töökohad;
 - (b) teabe-, suhtlus- ja muud teenused, kaasa arvatud elektroonilised ja hädaabi teenused.
2. Samuti võtavad osalisriigid asjakohaseid meetmeid selleks, et:
 - (a) välja töötada ja kehtestada avalikele ehitistele ja teenustele juurdepääsu miinimumnõuded ja juhendid ning kontrollida nende täitmist;
 - (b) tagada, et avalikke ehitisi ja teenuseid pakkuvad eraõiguslikud isikud arvestaksid puuetega inimeste juurdepääsetavuse kõigiaspektidega;

- (c) pakkuda sidusrühmadele puuetega inimestejuurdepääsuprobleeme käsitlevat koolitust;
- (d) panna ühiskondlikes hoonetes ja muudes rajatistes väljatähistused reljeefses punktikirjas ja kergesti loetavates ja arusaadavatesvormides;
- (e) võimaldada abipersonali ja vahendajate, kaasa arvatudsaatjate, ettelugejate ja kutseliste viipekeele tõlkide kasutamist, etsoodustada juurdepääsu avalikele hoonetele ja muudele rajatistele;
- (f) edendada muid asjakohaseid puuetega inimesteleosutatava abi ja toe vorme, et tagada neile juurdepääs teabele;
- (g) edendada puuetega inimeste juurdepääsu uutele info- jakommunikatsioonitehnoloogiatele ja -süsteemidele, kaasa arvatud Internetile;
- (h) edendada juurdepääsetavate info- jakommunikatsioonitehnoloogiate ja -süsteemide varajast disaini, väljatöötamist, tootmist ja levitamist, et needmuutuksid juurdepääsetavaks võimalikult väikeste kulutustega.

Artikkel10

Õigus elule

Osalisriigid kinnitavad, et igalinimesel on loomupärane õigus elule, ning võtavad kõiki vajalikke meetmeid, ettagada selle õiguse tõhus teostamine puuetega inimeste poolt teistega võrdsetelalustel.

Artikkel11

Ohuolukorrad ja humanitaarsederiolukorrad

Osalisriigid võtavad kooskõlasoma rahvusvahelisest õigusest, kaasa arvatud rahvusvahelisest humanitaarõigusestja inimõigustest tulenevate kohustustega kõiki vajalikke meetmeid, et tagadapuuetega inimeste kaitse ja ohutus ohuolukordades, kaasa arvatudrelvakonfliktid, humanitaarsed eriolukorrad ja loodusõnnetused.

Artikkel12

Võrdne tunnustamine seaduse ees

1. Osalisriigid kinnitavad, etpuuetega inimestel on õigus olla kõikjal seaduse ees isikutena tunnustatud.
2. Osalisriigid tunnistavad, etpuuetega inimestel on õigus- ja teovõime kõigis eluvaldkondades teistegavõrdsetel alustel.
3. Osalisriigid võtavadasjakohaseid meetmeid, võimaldamaks puuetega inimestele juurdepääsu oma õigus-ja teovõime teostamiseks vajalikule abile.
4. Osalisriigid tagavad, et kõikõigus- ja teovõime teostamisega seotud meetmed pakuvad asjakohast ja tõhusatkaitsset kuritarvituste eest vastavalt rahvusvahelistele inimõigustele. Sellinekaitse peab tagama, et õigus- ja teovõime teostamisega seotud meetmed austavadisiku õigusi, tahet ja eelistusi, ei sisalda huvide konflikte ega alusetutmõjutamist, on proportsionaalsed ja vastavad isiku olukorrale, neidkohaldatakse ainult lühima võimaliku aja vältel ning need vaatab regulaarseltläbi pädev, sõltumatu ja erapooletu asutus või kohtuorgan. Kaitse peab olemaproportsionaalne sellega, mil määral sellised meetmed mõjutavad isiku õigusi jahuve.
5. Kui käesoleva artiklisätetest ei tulene teisiti, võtavad osalisriigid kõiki asjakohaseid ja tõhusaidmeetmeid, et tagada puuetega inimestele võrdne õigus omada või pärida vara, korraldada ise oma rahaasju ning omada võrdset juurdepääsu pangalaenudele, hüpoteekidele ja muudele rahakrediidi vormidele, ning tagavad, et puuetegainimestelt ei võetaks meelevaldselt nende vara.

Artikkel13

Juurdepääs õigusemõistmisele

1. Osalisriigid tagavad puuetegainimestele teistega võrdsetel alustel juurdepääsu õigusemõistmisele, võimaldades ka menetluslikke või vanusele vastavaid abinõusid, et hõlbustadanende otsest ja kaudset osalemist muu hulgas ka tunnistajatena kõigiskohtumenetlustes, kaasa arvatud juurdluses ja teistes ettevalmistavatesetappides.

2. Selleks, et aidata tagadapuuetega inimestele tõhusat juurdepääsu õigusemõistmisele, edendavadosalisriigid sellekohast väljaõpet, mida antakse õigusemõistmise alaltöötavatele isikutele, kaasa arvatud politsei- ja vanglatöötajatele.

Artikkel14 **Vabadus ja isikupuutumatus**

1. Osalisriigid tagavad puuetega inimestele teistega võrdselalustel:

(a) võimaluse teostada oma õigust vabadusele jaisikupuutumatusel;

(b) et neilt ei võeta vabadust ebaseaduslikult või meelevaldselt, et mis tahes kujul vabaduse võtmine on kooskõlas seadusega ning puude olemasoluei ole ühelgi juhul vabaduse võtmise aluseks.

2. Osalisriigid tagavad, et kui puuetega inimestelt võetaksevabadus mis tahes menetluse käigus, on neil teistega võrdsel alustel õigusrahvusvaheliste inimõigustega kooskõlas olevatele tagatistele ning neidkoheldakse kooskõlas käesoleva konventsiooni eesmärkide ja põhimõtetega, võttesmuu hulgas ka mõistlikke abinõusid.

Artikkel15 **Kaitse piinamise ja julma, ebainimliku või väärkust alandava kohtlemise ja karistamise eest**

1. Kellegi suhtes ei tohirakendada piinamist ega julma, ebainimlikku või teda alandavat kohtlemist või karistamist. Eriti ei tohi kellegi peal ilma tema vabatahtliku nõusolekuta tehameditsiinilisi või teaduslikke katseid.

2. Osalisriigid võtavad kõikitõhusaid seadusandlikke, halduslikke, kohtulikke ja muid meetmeid, et teisteinimestega võrdsel alustel vältida puuetega inimeste suhtes piinamise või julma, ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise rakendamist.

Artikkel16 **Kaitse ekspluateerimise, vägivalga ja väärkohtlemise eest**

1. Osalisriigid võtavad kõikiasjakohaseid seadusandlikke, halduslikke, sotsiaalseid, hariduslikke ja muidmeetmeid, et kaitsta puuetega inimesi nii kodus kui ka väljaspool kodu kõigiekspluateerimise, vägivalga ja väärkohtlemise vormide eest, kaasa arvatud nendesoopõhised aspektid.

2. Samuti võtavad osalisriigidkõiki asjakohaseid meetmeid, et ennetada kõiki ekspluateerimise, vägivalga javäärkohtlemise vorme, tagades muu hulgas puuetega inimestele, nende perekondadeleja hooldajatele asjakohast soo- ja vanusetundlikku abi, levitades sealhulgas kateavet ja teadmisi selle kohta, kuidas ekspluateerimise, vägivalga javäärkohtlemise juhtumeid vältida, ära tunda ja nendest teatada. Osalisriigidtagavad, et kaitseteenused arvestavad isiku vanuse, soo ja puude eripäradega.

3. Selleks, et vältidaekspluateerimise, vägivalga ja väärkohtlemise mis tahes vormide esinemist, tagavad osalisriigid, et kõigi puuetega inimeste teenindamiseks loodud asutusteja programmide üle teevad sõltumatud organid tõhusat järelevalvet.

4. Osalisriigid võtavad kõikiasjakohaseid meetmeid, et edendada mis tahes vormis ekspluateerimise, vägivallavõi väärkohtlemise ohvriks langenud puuetega inimeste füüsilist, tunnetuslikkuja psühholoogilist tervenemist, taastumist ja sotsiaalset taasintegratsiooni, osutades muu hulgas ka kaitseteenuseid. Selline tervenemine jataasintegreerumine peab toimuma keskkonnas, mis toetab isiku tervist, heaolu, eneseaustust, väärkust ja autonoomiat ning arvestab soost ja vanusest tingitudvajadustega.

5. Osalisriigid kehtestavadtõhusa seadusandluse ja poliitikad, kaasa arvatud naisi ja lapsi käsitlevaseadusandluse ja poliitikad, mis tagavad puuetega inimeste suhtes toimunudekspluateerimise, vägivalga või väärkohtlemise juhtumite kindlakstegemise, uurimise ja vajaduse korral kohtu alla andmise.

Artikkel17 **Isikupuutumatus kaitse**

Puuetega inimestel on teistegavõrdsel alustel õigus kehalisele ja vaimsele puutumatusel.

Artikkel18 **Liikumisvabadus ja kodakondsus**

1. Osalisriigid tunnistavad puuetega inimeste õigustliikumisvabadusele, vabadusele valida elukohta ning omada kodakondsust teistegavõrdsetel alustel, sealhulgas tagades puuetega inimestele:

- (a) õiguse kodakondsust omandada ja muuta ning et neid eijäeta kodakondsusest meelevaldselt või puude alusel ilma;
- (b) et neilt ei võeta puude alusel võimalust omandada, omada ja kasutada oma kodakondsust või isikut tõendavaid dokumente või kasutada seonduvaid menetlusi, näiteks immigratsioonimenetlust, mis võivad ollavajalikud liikumisvabaduse õiguse teostamise võimaldamiseks;
- (c) vabaduse lahkuda mis tahes riigist, kaasa arvatud nendeenda riigist;
- (d) et neilt ei võeta meelevaldselt või puude alusel õigustsiseneda oma riiki.

2. Puudega lapsed registreeritakse vahetult pärast sündi ning neil on sünnihetkest alates õigus nimele ja kodakondsuse omandamisele, samuti õigussuurimal võimalikul määral tunda oma vanemaid ja saada neilt vanemlikkuhoolitsust.

Artikkel19 **Iseseisev elu ja kogukondakaasamine**

Konventsiooni osalisriigid tunnistavad kõigi puuetega inimeste võrdset õigust elada kogukonnas ning omadateistega võrdseid valikuid ning võtavad tõhusaid ja asjakohaseid meetmeid, et võimaldada puuetega inimestel seda õigust täielikult teostada ning soodustadanende täielikku kogukonda kaasamist ja selles osalemist, tagades muu hulgas, et:

- (a) puuetega inimestel on teistega võrdsetel alustel võimalus valida oma elukohta ning seda, kus ja kellega nad elavad, ning neil ei ole kohustust järgida mõnda kindlat elukorraldust;
- (b) puuetega inimestel on juurdepääs mitmetele kodu-, elukohajärgsetele ja muudele kogukondlikele tugiteenustele, kaasa arvatud elamise toetuseks, kogukonda kaasamiseks, isolatsiooni ja kogukonnast eraldamisevältimiseks vajalik isiklik abistaja;
- (c) kõik üldsusele mõeldud avalikud teenused ja ehitised on võrdsetel alustel juurdepääsetavad ka puuetega inimestele ja arvestavad nende vajadustega.

Artikkel20 **Isiklik liikumisvõime**

Osalisriigid võtavad tõhusaid meetmeid, et tagada puuetega inimestele võimalikult iseseisev isiklik liikumisvõime, sealhulgas:

- (a) soodustades puuetega inimeste isiklikku liikumisvõimet nende enda poolt valitud viisil ja ajal ning taskukohase hinnaga;
- (b) soodustades kvaliteetsete liikumise abivahendite, seadmete, abitehnoloogiate, abipersonali ja vahendajate juurdepääsetavust puuetega inimestele, tehes nad muu hulgas kättesaadavaks taskukohase hinnaga;
- (c) pakkudes puuetega inimestele ja nendega töötavate spetsialistidele liikumisõigustega seotud väljaõpet;
- (d) julgustades liikumise abivahendeid, -seadmeid ja abistavaid tehnoloogiaid tootvaid üksusi arvestama puuetega inimeste liikumisvõime kõigi aspektidega.

Artikkel21 **Sõna ja arvamusvabadus ning juurdepääs teabele**

Osalisriigid võtavad kõikiasjakohaseid meetmeid, et tagada puuetega inimestele võimalus teostada oma õigust sõna- ja arvamusvabadusele, sealhulgas vabadusele otsida, saada ja edastada teavet ja ideid teistega võrdsetel alustel ning kõigi nende poolt valitud suhtlusviiside kaudu, nagu on määratletud käesoleva konventsiooni artiklis 2, sealhulgas:

- (a) avalikkusele mõeldud teabe edastamine puuetegainimestele juurdepääsetavas vormingus ning erinevate puuetega arvestavatetehnoloogiate abil õigeaegselt ja ilma lisakuludeta;
- (b) viipekeele, reljeefse punktkirja, augmentatiivse ja alternatiivse suhtluse ning kõigi muude puuetega inimeste poolt valitudsuhtlusvahendite, -viiside ja -vormingute kasutamise lubamine ja võimaldamine ametlikus suhtluses;
- (c) avalikkusele teenuseid, kaasa arvatud Internetivahendusel osutatavaid teenuseid pakkuvate eraõiguslike isikute julgustamine, et nad edastaksid teavet ja osutaksid teenuseid puuetega inimestele juurdepääsetavas ja kasutatavas vormingus;
- (d) massimeedia, kaasa arvatud Interneti kaudu teavet pakkuvateväljaannete julgustamine, et nad muudaksid oma teenused puuetega inimestele juurdepääsetavaks;
- (e) viipekeelte kasutamise tunnustamine ja edendamine.

Artikkel22 **Eraelu puutumatus**

1. Puuetega inimese elukohastvõi elukorraldusest sõltumata on keelatud meelevaldselt või ebaseaduslikultsekkuda tema eraellu, perekonnaellu, kodusse, kirjavahetusse või muussesuhtlusesse ning ebaseaduslikult rünnata tema au ja head nime. Puuetegainimestel on õigus seaduse kaitsele selliste sekkumiste ja rünnete eest.
2. Osalisriigid kaitsevadpuuetega inimeste isiklike, tervise ja rehabilitatsiooniga seotud andmetekonfidentsiaalsust teiste inimestega võrdsetel alustel.

Artikkel23 **Kodu ja perekonna austamine**

1. Osalisriigid võtavad tõhusaid jaasjakohaseid meetmeid, et kõrvaldada puuetega inimeste diskrimineerimine kõigisabiellu, perekonna, lapsevanemaks olemise ja suhetega seotud küsimustes teistegavõrdsetel alustel, et tagada:
 - (a) see, et tunnustatakse kõigi abiellumisealiste puuetegainimeste õigust mõlema abielluva poole vabal ja täielikul nõusolekul abielludaja perekonda luua;
 - (b) see, et tunnustatakse puuetega inimeste õigust vabaltja vastutustundlikult otsustada oma laste arvu ja sündimise ajastamise üle, nende õigust oma vanusele sobivale teabele juurdepääsule, nende õigust saadareproduktiivsuse ja pereplaneerimisega seotud koolitust ning et nende õigusteostamiseks vajalikud vahendid oleksid neile võimaldatud;
 - (c) puuetega inimestele, kaasa arvatud lastele, nendeviljastumisvõime säilimine teistega võrdsetel alustel.
2. Osalisriigid tagavad puuetegainimestele õigused ja kohustused seoses eestkoste, hoolduse, usaldusfunktsioonide, lapsendamise ja sarnaste institutsioonidega, kui need on riigi seadustes ettenähtud, kusjuures kõigil juhtudel arvestatakse esmajärjekorras lapse parimatehuvidega. Osalisriigid osutavad puuetega inimestele asjakohast abi nendelastekasvatamiskohustuste täitmisel.
3. Osalisriigid tagavad, etpuuetega lastel on teistega võrdsed perekonnaeluga seotud õigused. Selleks, ettagada nende õiguste teostamine ning vältida puuetega laste varjamist, hülgamist, hooletussejätmist ja eraldamist, kohustuvad osalisriigid pakkumapuuetega lastele ja nende perekondadele varakult igakülgselt teavet, teenuseidja tuge.
4. Osalisriigid tagavad, et lastei lahutada oma vanematest nende tahte vastaselt, välja arvatud juhul, kuikohtulikule kontrollile alluv pädev asutus kooskõlas kehtiva õiguse jamenetlusega otsustab, et lahutamine on lapse parimates huvides. Ühelgi juhul ei tohi last tema vanematest lahutada lapse enda või ühe või mõlema vanema puudetõttu.
5. Kui tuumikperekond ei olesuuteline puuetega lapse eest hoolitsema, kohustuvad osalisriigid tegema kõikjõupingutused, et tagada lapsele alternatiivne hoolitsus laiendatud perekonnas, ning kui see ei õnnestu, siis kogukonna poolt loodud perekondlikus keskkonnas.

Artikkel24 Haridus

1. Osalisriigid tunnistavadpuuetega inimeste õigust haridusele. Soovides võimaldada selle õiguse teostamist ilma diskrimineerimiseta ja võrdsete võimaluste alusel, tagavad osalisriigid kaasava haridussüsteemi selle kõigil astmetel ja elukestva õppe, mille eesmärgiks on:

- (a) inimese potentsiaali, väärikuse ja eneseväärtusetäielik väljaarendamine ning inimõiguste, põhivabaduste ja inimestemitmekesisuse vastu austuse tugevdamine;
- (b) puuetega inimeste nende isiksuse, annete ja loovuse, samuti nende vaimsete ja füüsiliste võimete väljaarendamine kogu nende potentsiaali ulatuses;
- (c) puuetega inimestele võimaluse andmine vabas ühiskonnastõhusalt osaleda.

2. Selle õiguse teostamisel tagavad osalisriigid, et:

- (a) puuetega inimesi ei jäeta puude alusel üldharidussüsteemist välja ning puuetega lapsi ei jäeta puude tõttu ilma tasuta kohustuslikust algharidusest või keskkharidusest;
- (b) puuetega inimestel on juurdepääs kaasavale, kvaliteetsele ja tasuta alg- ning keskkharidusele võrdsetel alustel omakogukonna teiste liikmetega;
- (c) võetakse mõistlikke abinõusid vastavalt konkreetseisiku vajadustele;
- (d) puuetega inimesed saavad üldharidussüsteemis vajalikkutuge, mis võimaldab neil haridust tõhusalt omandada;
- (e) kooskõlas täieliku kaasamise eesmärgiga on tagatud toimivad individuaalsed tugimeetmed keskkondades, mis akadeemilist ja sotsiaalset arengut maksimeerivad.

3. Osalisriigid võimaldavad puuetega inimestel õppida eluks ja sotsiaalseks arenguks vajalikke oskusi, etsoodustada nende täielikku ja võrdset osalemist hariduses ja kogukonnaliikmetena. Selle eesmärgi saavutamiseks võtavad osalisriigid asjakohaseid meetmeid, kaasa arvatud:

- (a) reljeefse punktikirja, alternatiivkirja, augmentatiivsete ja alternatiivsete suhtlusviiside, -vahendite ja -vormingutening orienteerumis- ja liikumisoskuste õppimise soodustamine ning kaaslastevastastikuse toetuse ja mentorluse soodustamine;
- (b) viipekeele õppimise soodustamine ning kurtide kogukonnakeelelise identiteedi edendamise;
- (c) tagamine, et pimedaid, kurte või pimedaid ja kurteisikuid ning eriti lapsi õpetatakse isikule kõige sobivamas keeles ning suhtlusviiside ja -vahendite abil, samuti keskkonnas, mis võimalikult suurel määral soodustab akadeemilist ja sotsiaalset arengut.

4. Selle õiguse teostamiselekaasa aitamiseks võtavad osalisriigid asjakohaseid meetmeid viipekeelt ja/või reljeefset punktikirja valdavate õpetajate, sealhulgas puudega õpetajate töölevõtmiseks ning kõigil haridussüsteemi astmetel töötavate spetsialistide ja tööajajate koolitamiseks. Selline koolitus peab hõlmama teadlikkust puuetest ning puuetega inimeste toetamiseks sobivate augmentatiivsete ja alternatiivsetesuhetlusviiside, -vahendite ja -vormingute ning õppemeetodite ja -materjalide kasutamist.

5. Osalisriigid tagavad puuetega inimestele ilma diskrimineerimiseta ja teistega võrdsetel alustel juurdepääsu üldisele kolmandataseme haridusele, kutseharidusele, täiskasvanuharidusele ja elukestvate õppele. Selle eesmärgi saavutamiseks tagavad osalisriigid mõistlike abinõude võtmise puuetega inimeste jaoks.

Artikkel25 Tervishoid

Osalisriigid tunnistavad, et puuetega inimestel on õigus võimalikult heale tervisele ilma diskrimineerimiseta puude alusel. Osalisriigid võtavad kõiki asjakohaseid meetmeid, et tagada puuetega inimestele juurdepääs sootundlikele tervishoiuteenustele, kaasa arvatud terviseiga seotud taastusravile. Eritikohustuvad osalisriigid:

- (a) tagama puuetega inimestele teiste isikutega võrdses ulatuses, võrdse kvaliteediga ja võrdsel tasemel tasuta või taskukohaseid tervishoiuteenuseid ja -programme, kaasa arvatud seksuaal- ja reproduktiivtervise ning rahvastikupõhiste rahvatervise programmide valdkonnas;
- (b) tagama puuetega inimestele spetsiaalselt nende puuetetõttu vajalikud tervishoiuteenused, kaasa arvatud asjakohane varajane määratlamine ja sekkumine, samuti teenused, mille eesmärk on minimeerida ja ennetada puute lisandumist, sealhulgas ka laste ja vanemate isikute hulgas;

- (c) tagama need tervishoiuteenused võimalikult lähedalinimeste elukohale, kaasa arvatud maapiirkondades;
- (d) nõudma, et tervishoiutöötajad osutaksid puuetegainimestele samasuguse kvaliteediga abi nagu teistele isikutele, kaasa arvatud vaba ja teadliku nõusoleku alusel, korraldades muu hulgas koolitusi, et suurendada teadlikkust puuetega inimeste inimõigustest, väärkusest, autonoomiast ja vajadustest, ning kehtestades avaliku ja erasektoritervishoiule eetikanormid;
- (e) keelustama puuetega inimeste diskrimineerimistervisekindlustuse ja elukindlustuse andmisel, kui selline kindlustus onriigisiseses õiguses lubatud, nii et sellist kindlustust antaks õiglasel jamõistlikul viisil;
- (f) ennetama puude alusel diskrimineerivat keeldumisttervishoiust või tervishoiuteenuste osutamisest või toidu ja vedelikeandmisest.

Artikkel26 **Habilitatsioon jarehabilitatsioon**

1. Osalisriigid võtavad tõhusaid ja asjakohaseid meetmeid, kaasaarvatud vastastikune toetus, et võimaldada puuetega inimestel saavutada ja säilitada maksimaalset iseseisvust, täielikku füüsilist, vaimset, sotsiaalset ja kutsealast võimekust ning täielikku kaasatust ja osalemist kõigis eluvaldkondades. Selle eesmärgi saavutamiseks korraldavad, tugevdavad ja laiendavad osalisriigid igakülgeid rehabilitatsiooni ja rehabilitatsiooniteenuseid ja programme, eriti tervishoiu, tööhõive, hariduse ja sotsiaalteenuste valdkondades, nii et need teenused ja programmid:
 - (a) algavad võimalikult varases etapis ning põhinevad isikuvajaduste ja tugevuste multidistsiplinaarsel hinnangul;
 - (b) toetavad kogukonnas ja kõigis ühiskonnaelu valdkondades osalemist ja nendesse kaasatust, on vabatahtlikud ning on puuetega inimestele kättesaadavad võimalikult lähedal nende elukohale, kaasa arvatud maapiirkondades.
2. Osalisriigid edendavad rehabilitatsiooni- ja rehabilitatsiooniteenuste alal töötavate spetsialistide ja töötajate esmase ja täiendkoolituse arendamist.
3. Osalisriigid edendavad puuetega inimestele mõeldud abiseadmete ja -tehnoloogia kättesaadavust, teadmisi nende kohta ja nende kasutamist rehabilitatsioonis jarehabilitatsioonis.

Artikkel27 **Töö ja tööhõive**

1. Osalisriigid tunnistavad puuetega inimeste õigust tööle teistega võrdsel alusel; see hõlmab õigust teenida elatist vabalt valitud või tööturul vastu võetud töökohal ning õigust puuetega inimestele avatud, kaasavale ja juurdepääsetavale töökeskkonnale. Osalisriigid kaitsevad ja soodustavad õiguse tööle teostamist, kaasa arvatud nende isikute puhul, kellel on tekkinud puue töötamise käigus, võttes asjakohaseid meetmeid, sealhulgas ka seadusandluses, et muu hulgas:
 - (a) keelustada puude alusel diskrimineerimine kõikide töövormidega seotud kõigis küsimustes, kaasa arvatud värbamise, tööle võtmise ja töö tingimused, töösuhte jätkamine, karjääri edendamine ning ohutud ja tervislikud töötingimused;
 - (b) kaitsta puuetega inimeste õigust teistega võrdsel alusel õiglastele ja soodsatele töötingimustele, kaasa arvatud võrdsed võimalused ja võrdväärse töö eest võrdne tasu, ning ohututele ja tervislikele töötingimustele, kaasa arvatud kaitse ahistamise eest ja kaebuste lahendamine;
- (c) tagada puuetega inimestele võimalus teostada oma töö- ja ametiühinguõigusi teistega võrdsel alusel;
- (d) tagada puuetega inimestele tõhus juurdepääs üldistele tehnilistele ja kutsealastele nõustamisprogrammidele, värbamisteenustele ning kutsealasele ja täienduskoolitusele;
- (e) edendada puuetega inimeste tööhõivevõimalusi ja karjääri arengut tööturul, samuti abi osutamist töökoha leidmisel, saamisel, säilitamisel ja sellele tagasipöördumisel;
- (f) edendada füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise võimalusi, ettevõtlust, ühistute loomist ja oma ettevõtte asutamist;
- (g) võtta puudega inimesi tööle avalikus sektoris;

(h) edendada puuetega inimeste tööhõivet erasektorisajakohaste poliitikate ja meetmetega, mille hulka võivad kuuluda positiivsed meetmed, soodustused ja muud meetmed võrdsete võimaluste loomiseks;

(i) tagada puuetega inimeste jaoks mõistlike abinõude võtminetöökohal;

(j) edendada avatud tööturul töökogemuse omandamistpuuetega inimeste poolt;

(k) edendada puuetega inimeste kutse- ja ametialaserehabilitatsiooni, töökoha säilitamise ja tööle tagasipöördumise programme.

2. Osalisriigid tagavad, et puuetega inimesi ei peetaorjuses ega sundtööl ning nad on teistega võrdsetel alustel kaitstudsunniivisilise või kohustusliku töö eest.

Artikkel28

Küllaldane elatustase jasotsiaalne kaitse

1. Osalisriigid tunnistavadpuuetega inimeste õigust küllaldasele elatustasemele nende endile ja nendeperedele, sealhulgas piisavale toidule, riietusele ja eluasemele, samuti õigustelutingimuste pidevale paranemisele, ning võtavad asjakohaseid meetmeid, etkaitsta ja soodustada selle õiguse teostamist ilma diskrimineerimiseta puudealusel.

2. Osalisriigid tunnistavad puuetega inimesteõigust sotsiaalsele kaitsele ja selle õiguse teostamisele ilmadiskrimineerimiseta puude alusel ning võtavad asjakohaseid meetmeid, et kaitstaja edendada selle õiguse teostamist, kaasa arvatud meetmeid, et:

(a) tagada puuetega inimestele võrdne juurdepääs puhtaveega varustamise teenustele ning tagada juurdepääs puudega seotud vajadusterahuldamiseks ette nähtud sobivatele ja taskukohase hinnaga teenustele, seadmetele ja muule abile;

(b) tagada puuetega inimestele, eriti puuetega naistele, tüdrukutele ja eakatele inimestele, juurdepääs sotsiaalse kaitse programmidele ja vaesuse vähendamise programmidele;

(c) tagada vaesuses elavatele puuetega inimestele ja nendeperekondadele juurdepääs riiklikule abile puudega seotud kulude katmiseks, kaasa arvatud piisav koolitus, nõustamine, rahaline abi ja intervallhooldus;

(d) tagada puuetega inimestele juurdepääs riiklikele eluasemeprogrammidele;

(e) tagada puuetega inimestele võrdne juurdepääspensionihüvitistele ja -programmidele.

Artikkel29

Osalemine poliitilises jaavalikus elus

Osalisriigid tagavad puuetegainimestele poliitilised õigused ja võimaluse neid õigusi teistega võrdsetelalustel teostada ning kohustuvad:

(a) tagama, et puuetega inimesed saavad teistega võrdsetelalustel tõhusalt ja täielikult, otse või vabalt valitud esindajate kauduosaleda poliitilises ja avalikus elus, sealhulgas et neil on õigus ja võimalusvalida ja olla valitud, ning selle saavutamiseks muu hulgas:

(b) tagavad, et hääletusprotseduurid, -vahendid ja -materjalid on sobilikud, juurdepääsetavad, lihtsalt mõistetavad ja kasutatavad;

(c) kaitsevad puuetega inimeste õigust salajasele hääletusele valimistel ja rahvahääletustel ilma ähvardusteta ning õigustvalimistel kandideerida, kõigil valitsustasanditel tõhusalt ametit pidada ja kõiki avalikke ülesandeid täita, soodustades vajaduse korral abistavate ja uutetehnoloogiate kasutamist;

(d) tagavad puuetega inimestele kui valijatele vaba tahteavalduse ning lubavad selleks vajaduse korral ja nende palvel nende poolt valitud isikul neid hääletamisel abistada;

(e) edendama aktiivselt keskkonda, kus puuetega inimesed saavad tõhusalt ja täielikult, ilma diskrimineerimiseta ja teistega võrdsetelalustel osa võtta riigi valitsemisest ning soodustama nende osalemist riigivalitsemises, kaasa arvatud:

(f) osalemistvalitsusvälistes organisatsioonides ja ühendustes, mis tegelevad riigi avalikuja poliitilise eluga, ning poliitiliste parteide tegevuses ja juhtimises;

(g) puuetegainimeste organisatsioonide loomist ja nende liikmeks astumist, et esindadapuuetega inimesi rahvusvahelisel, riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil.

Artikkel30 **Osalemine kultuurielus, virgestus-, puhke- ja sporditegevuses**

1. Osalisriigid tunnistavad puuetega inimeste õigust osaledaistega võrdsetel alustel kultuurielus ning võtavad kõiki asjakohaseidmeetmeid, et tagada puuetega inimestele:

(a) juurdepääsetavates vormingutes kultuurimaterjalidekättesaadavus;

(b) juurdepääsetavates vormingutes telesaadete, filmide, teatrietenduste ja muude kultuuriliste tegevuste kättesaadavus;

(c) juurdepääs kultuurietenduste või -teenustetoimumispaikadele, nagu teatrid, muuseumid, kinod, raamatukogud jaturismiteenused, ning suurim võimalik juurdepääs riikliku kultuurilisetähtsusega mälestusmärkidele ja kultuurimälestistele.

2. Osalisriigid võtavad asjakohaseidmeetmeid, et anda puuetega inimestele võimalus arendada ja rakendada oma loomingulist, kunstilist ja vaimset potentsiaali mitte ainult enda heaks, vaid ka ühiskonnarikastamiseks.

3. Osalisriigid võtavadkooskõlas rahvusvahelise õigusega kõiki asjakohaseid meetmeid, tagamaks, etintellektuaalomandi õigusi kaitsvad seadused ei takista ebamõistlikult võidiskrimineerivalt puuetega inimeste juurdepääsu kultuurimaterjalidele.

4. Puuetega inimestel onteistega võrdsetel alustel õigus oma kultuurilise või keelelise identiteedi, kaasa arvatud viipekeele ja kurtide kultuuri tunnustamisele ja toetamisele.

5. Eesmärgiga võimaldada puuetega inimestele teistega võrdsetel alustel osalemist virgestus-, puhke- ja sporditegevuses, võtavad osalisriigid asjakohaseid meetmeid, et:

(a) soodustada ja edendada maksimaalsel võimalikul määral puuetega inimeste osalemist kõigi tasemete üldises sporditegevuses;

(b) tagada puuetega inimestele võimalus korraldada jaarendada puudega seotud spordi- ja virgestustegevust ja selles osaleda ning julgustadasel eesmärgil sobiva juhendamise, väljaõppe ja ressursside pakkumist teistegavõrdsetel alustel;

(c) tagada puuetega inimestele juurdepääs spordi-, virgestus- ja turismiobjektidele;

(d) tagada puuetega lastele teiste lastega võrdne juurdepääs osalemisele mängudes, virgestus-, puhke- ja sporditegevuses, sealhulgas koolisüsteemis korraldatavad tegevused;

(e) tagada puuetega inimestele juurdepääs teenustele, midapakuvad virgestus-, turismi-, puhke- ja sporditegevuste korraldajad.

Artikkel31 **Statistika ja andmete kogumine**

1. Osalisriigid kohustuvad koguma asjakohast teavet, kaasa arvatud statistilised ja uuringuandmed, mis võimaldavad neil sõnastada ja ellurakendada käesoleva konventsiooni jõustamiseks vajalikku poliitikat. Teabekogumise ja säilitamise protsess peab:

(a) olema kooskõlas seaduslikult kehtestatud kaitsemeetmetega, sealhulgas andmekaitsealase seadusandlusega, et tagada puuetega inimesikäsitlevate andmete konfidentsiaalsus ja nende eraelu puutumatus austamine;

(b) olema kooskõlas rahvusvaheliselt tunnustatud normidega inimõiguste, põhivabaduste ja eetiliste põhimõtete kaitsmise kohta statistikakogumisel ja kasutamisel.

2. Käesoleva artikli kohaselt kogutud teave peab olema kohaselt disagregeeritud ning selle abil tuleb hinnata, kuidas osalisriigid täidavad käesolevast konventsioonist tulenevaid kohustusi, ning teha kindlaks ja kõrvaldada takistused puuetega inimeste õiguste teostamisel.

3. Osalisriigid võtavad vastutuse selliste statistiliste andmete levitamise eest ning tagavad nende kättesaadavuse puuetega inimestele ja teistele isikutele.

Artikkel32 **Rahvusvaheline koostöö**

1. Osalisriigid tunnustavad rahvusvahelise koostöö ja selle edendamise tähtsust, et toetada riigisiseseid jõupingutusi konventsiooni mõtteja eesmärkide saavutamisel ning võtavad selles osas riikide vahel asjakohaseid ja tõhusaid meetmeid, sõlmides vajaduse korral partnerlussuhteid asjaomaste rahvusvaheliste, piirkondlike ja kodanikuühiskonna organisatsioonidega, eriti puuetega inimeste organisatsioonidega. Sellised meetmed võivad muu hulgas olla järgmised:

(a) tagada, et rahvusvaheline koostöö, kaasa arvatud rahvusvahelised arendusprogrammid, oleksid kaasavad ning puuetega inimestele kättesaadavad;

(b) soodustada ja toetada suutlikkuse suurendamist, sealhulgas ka teabe, kogemuste, koolitusprogrammide ja heade tavade vahetamise abil;

(c) soodustada uurimiskoostööd ning juurdepääsuteaduslikele ja tehnilistele teadmistele;

(d) osutada kohast tehnilist ja majanduslikku abi, sealhulgas soodustades juurdepääsu juurdepääsetavatele ja abistavatele tehnoloogiatele ja nende jagamist, ning tehnoloogiasiirde kaudu.

2. Käesoleva artikli sätteid ei kitsenda osalisriikide kohustustähta käesolevast konventsioonist tulenevaid kohustusi.

Artikkel33 **Riiklik rakendamine ja järelevalve**

1. Osalisriigid määravad vastavalt oma halduskorraldusele valitsussüsteemis ühe või mitu üksust, kes asuvad tegelema käesoleva konventsiooni rakendamisküsimustega, ning kaaluvad vajalikul määral valitsussüsteemis koordineeriva mehhanismi loomist või määramist, et soodustada valdkonnaga seotud tegevusi erinevates sektorites ja erinevatel tasanditel.

2. Osalisriigid kohustuvad vastavalt oma õigus- ja haldussüsteemile säilitama, tugevdama, määrama või looma oma riigis raamistiku, mis sisaldaks vastavalt vajadusele ühte või mitut sõltumatut mehhanismi käesoleva konventsiooni rakendamise edendamiseks, kaitsmiseks ja järelevalveks. Mehhanismi määramisel või loomisel võtavad osalisriigid arvesse inimõiguste kaitse ja edendamise tegevate riiklike institutsioonide staatust ja tegevuspõhimõtteid.

3. Kodanikuühiskond, eriti puuetega inimesed ja nende esindusorganisatsioonid, peavad olema kaasatud järelevalveprotsessi ja selles täiel määral osalema.

Artikkel34 **Puuetega inimeste õigustekomitee**

1. Luuakse puuetega inimeste õiguste komitee (edaspidi „komitee“), mis täidab järgnevalt nimetatud ülesandeid.

2. Konventsiooni jõustumise ajakoosneb komitee kaheteistkümnest eksperdist. Pärast seda, kui veel kuuskümmendriiki on konventsiooni ratifitseerinud või sellega ühinenud, suurendatakse komitee liikmeskonda kuue liikme võrra, nii et selle maksimaalne liikmete arv on kaheksateist.

3. Komitee liikmed töötavad iseenda nimel, neil peab olema kõrge moraal, tunnustatud pädevus ja kogemused käesoleva konventsiooni kohaldamisalas. Osalisriikidel palutakse omakandidaatide esitamisel käesoleva konventsiooni artikli 4 lõikes 3 sätestatud piisavalt arvestada.

4. Komitee liikmed valitakse osalisriikide poolt, kusjuures peetakse silmas õiglast geograafilist jaotust, erinevate tsivilisatsioonivormide ja peamiste õigussüsteemide esindatust, sugude tasakaalustatud esindatust ning puuetega ekspertide osalust.

5. Komitee liikmed valitakse osalisriikide konverentsi koosolekul salajase hääletamise teel osalisriikide poolt oma kodanike hulgast üles seatud kandidaatide nimekirjast. Nendel koosolekul moodustavad kvoorumi kaks kolmandikku osalisriikidest ning komiteesse valitakse osutuvad isikud, kes saavad suurima hääletarvu ja absoluutse hääletenamuse kohalviibivate ja hääletamises osalevate osalisriikide esindajate poolt.

6. Esimesed valimised toimuvad hiljemalt kuue kuu jooksul pärast käesoleva konventsiooni jõustumist. Vähemalt neli kuud enne järjekordseid valimisi pöördub Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni peasekretär kirjalikult osalisriikide poole palvega esitada kahe kuu jooksul oma kandidaadid. Seejärel koostab peasekretär kõigi esitatud kandidaatide nimekirja tähestikulises järjekorras, näidates ühtlasi ära, milline osalisriik on esitanud, ning esitab selle nimekirja käesoleva konventsiooniosalisriikidele.

7. Komitee liikmed valitakse neljaks aastaks. Neid võib tagasi valida üheks ametiajaks. Samas lõpevad kuueks aastaks valitud liikme volitused kahe aasta pärast; nende kuueliikme nimed selgitab käesoleva artikli punktis 5 nimetatud koosoleku juhatajaloomise teel vahetult pärast esimesi valimisi.

8. Komitee kuus lisaliiget valitakse korraliste valimiste raames vastavalt käesoleva artikli asjaomastele sätetele.

9. Kui komitee liige sureb, astub tagasi või teatab, et ta ei saa mingil põhjusel oma kohustusi enam täita, määrab selle liikme esitanud osalisriik komiteesse kuni tähtaja lõpuni uueksperdi, kellel on vajalik kvalifikatsioon ja kes vastab käesoleva artikli asjaomastes sätetes esitatud nõuetele.

10. Komitee kehtestab oma töökorra.

11. Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni peasekretär annab komitee käsutusse personali ja vahendid, mison vajalikud komitee ülesannete tõhusaks täitmiseks vastavalt konventsioonile, ning kutsub kokku komitee esimese koosoleku.

12. Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni peassamblee heakskiidul saavad käesoleva konventsiooni alusel moodustatud komitee liikmed Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni vahenditest tasu peassamblee poolt määratud korras ja tingimustel, võttes arvesse komitee ülesannete tähtsust.

13. Komitee liikmetel on õigussamasugustele vahenditele, privileegidele ja puutumatusel nagu Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni asjus lähetatud ekspertidel vastavalt Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni privileegide ja immunitetide konventsiooniasjaomastele sätetele.

Artikkel 35 **Osalisriikide aruanded**

1. Kahe aasta jooksul pärast käesoleva konventsiooni jõustumist osalisriigi suhtes esitab asjaomane osalisriik komiteele Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni peasekretäri kaudu igakülgse aruande käesolevast konventsioonist tulenevate kohustuste täitmiseks võetud meetmete ning selles osas saavutatud edusammude kohta.

2. Seejärel esitab osalisriik edaspidi aruandeid vähemalt iga nelja aasta järel ja täiendavalt komitee nõudmisel.

3. Aruannete sisu suhtes kehtivad suunised määratakse kindlaks komitee otsusega.

4. Osalisriik, kes on esitanud komiteele oma esimese igakülgse aruande, ei pea järgmistes aruannetes varem edastatud teavetenam kordama. Osalisriikidel palutakse komiteele esitatavate aruannete koostamisel kaaluda selle protsessi avatud ja läbipaistval viisil läbiviimist ning et selles arvestataks vajalikul määral konventsiooni artikli 4 lõikes 3 sätestatud.

5. Aruannetes võib välja tuua asjaolud ja raskused, mis mõjutavad käesolevast konventsioonist tulenevate kohustuste täitmist.

Artikkel 36 **Aruannete läbivaatamine**

1. Kõik aruanded vaatab läbi komitee, kes teeb oma aruanõu järgi asjakohaseid ettepanekuid ja annab üldisi soovitusi aruandekohta ning saadab need asjaomasele osalisriigile. Osalisriik võib komiteele vastuseks saata mis tahes teavet, mida ta vajalikuks peab. Komitee võib paluda osalisriikidelt konventsiooni täitmise seadmisel lisateavet.

2. Kui osalisriik on aruandeesitamisega oluliselt hiljaks jäänud, võib komitee vastavale osalisriigile teatada vajadusest alustada uurimist käesoleva konventsiooni rakendamise kohtaselles osalisriigis talle teadaoleva usaldusväärse teabe põhjal, kui aruannete esitamine kolme kuu jooksul pärast nimetatud teadet. Komitee kutsub asjaomast osalisriiki nimetatud uurimises osalema. Kui osalisriik esitab vastuseks asjaomase aruande, kohaldatakse käesoleva artikli lõike 1 sätteid.

3. Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni peasekretär teeb aruanded kättesaadavaks kõigile osalisriikidele.

4. Osalisriigid teevad oma aruanded riigisiselt avalikkusele laialdaselt kättesaadavaks ning soodustavad juurdepääsu nende aruannete kohta tehtud ettepanekutele ja üldistele soovitudele.

5. Komitee edastab osalisriikidelt saadud aruanded Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni eriagentuuridele, fondidele ja programmidele ning teistele pädevatele asutustele oma aruanõu järgi, kui aruandes sisalduv

taotlus või sellest nähtubvajadus tehnilise nõustamise või abi järele, lisades aruandele komiteetähelepanekud ja soovitused nende taotluste või vajaduste kohta, kui neid on.

Artikkel37 **Osalisriikide ja komitee koostöö**

1. Iga osalisriik teeb komiteegakoostööd ning osutab selle liikmetele abi nende volituste täitmisel.
2. Oma suhetes osalisriikidegakaalub komitee vajalikul määral võimalusi ja vahendeid, kaasa arvatudrahvusvaheline koostöö, mille abil suurendada riikide suutlikkust konventsioonirakendada.

Artikkel38 **Komitee suhted teiste asutustega**

Konventsiooni eduka rakendamisesoodustamiseks ning rahvusvahelise koostöö edendamiseks konventsiooni kohaldamisalas:

- (a) on Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni eriagentuuridel jateistel organitel õigus olla esindatud käesoleva konventsiooni säteterakendamise aruteludel oma mandaadi ulatuses. Komitee võib oma äranägemisejärgi kutsuda eriagentuure ja teisi pädevaid asutusi andma ekspertnõuandeidkonventsiooni täitmise kohta nende mandaatide piires. Komitee võib kutsudaeriagentuure ja Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni teisi organeid esitamaaruandeid konventsiooni täitmise kohta nende tegevusvaldkondades;
- (b) konsulteerib komitee oma mandaadi täitmisel kohaselteiste rahvusvaheliste inimõiguste lepingute alusel moodustatud asutustega, ettagada nende asutuste aruandlusjuhiste, ettepanekute ja üldiste soovitustekooskõla ning vältida nende ülesannete täitmisel kordumist ja kattuvusi.

Artikkel39 **Komitee aruanne**

Iga kahe aasta järel esitabkomitee oma tegevusest aruande peaassambleele ning majandus- jaotsiaalnõukogule ning võib teha ettepanekuid ja anda üldisi soovitusi, mislähtuvad osalisriikidelt saadud aruannetest ja teabest. Sellised ettepanekud jaüldised soovitused lisatakse komitee aruandesse koos osalisriikidekommentaariatega, kui neid on.

Artikkel40 **Osalisriikide konverents**

1. Osalisriigid kohtuvadregulaarselt osalisriikide konverentsi vormis, et arutada käesolevakonventsiooni rakendamisega seotud mis tahes küsimusi.
2. Ühinenud RahvasteOrganisatsiooni peasekretär kutsub osalisriikide konverentsi kokku hiljemaltkuus kuud pärast konventsiooni jõustumist. Edaspidi kutsub Ühinenud RahvasteOrganisatsiooni peasekretär koosolekud kokku kord kahe aasta järel võiosalisriikide konverentsi otsuse kohaselt.

Artikkel41 **Depositaar**

Konventsiooni depositaar onÜhinenud Rahvaste Organisatsiooni peasekretär.

Artikkel42 **Allakirjutamine**

Konventsioon on avatudallakirjutamiseks kõigile riikidele ja piirkondliku integratsiooniorganisatsioonidele Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni peakorteris New Yorgisalates 30. märtsist 2007. a.

Artikkel43 **Konventsiooni siduvakstunnistamine**

Konventsioon kuulub ratifitseerimisele allakirjutanud riikide poolt ning ametlikule kinnitamisele allakirjutanud piirkondliku integratsiooni organisatsioonide poolt. Konventsioon on avatud ühinemiseks igale riigile või piirkondliku integratsiooni organisatsioonile, kes ei ole konventsioonile alla kirjutanud.

Artikkel 44 **Piirkondliku integratsiooni organisatsioonid**

1. *Piirkondliku integratsiooni organisatsioon* – teatud piirkonnasuveräänsete riikide moodustatud organisatsioon, millele tema liikmesriigid on üleandnud pädevust käesoleva konventsiooniga reguleeritavates küsimustes. Sellised organisatsioonid peavad oma ametlikus kinnitus- või ühinemiskirjas deklareerima oma pädevuse ulatuse käesoleva konventsiooniga reguleeritavates küsimustes. Seejärel peavad nad depositaarile teatama kõigist olulistest muudatustest oma pädevuse ulatuses.
2. Konventsiooni sätted liikmesriikide kohta laienevad ka sellistele organisatsioonidele nende pädevuse piires.
3. Käesoleva konventsiooni artikli 45 lõike 1 ja artikli 47 lõigete 2 ja 3 kohaldamisel ei arvestata piirkondliku integratsiooni organisatsioonide hoiuleantud kirju.
4. Osalisriikide konverentsil võib piirkondliku integratsiooni organisatsioon oma pädevuse piires hääletusestosa võtta ning tema hääle arv võrdub tema selliste liikmesriikide arvuga, kes on ühtlasi käesoleva konventsiooni osalisriigid. Selline organisatsioon ei tohima hääletamisõigust kasutada juhul, kui seda õigust kasutab mõni temaliikmesriik, ja vastupidi.

Artikkel 45 **Jõustumine**

1. Käesolev konventsioon jõustub kolmekümnendal päeval pärast kahekümnenda ratifitseerimis- või ühinemiskirja hoiuleandmist.
2. Iga riigi või piirkondliku integratsiooni organisatsiooni suhtes, kes ratifitseerib või kinnitab konventsiooni või ühineb sellega pärast kahekümnenda ratifitseerimis- või ühinemiskirja hoiuleandmist, jõustub konventsioon kolmekümnendal päeval pärast seda, kui ta on asjaomase kirja hoiule andnud.

Artikkel 46 **Reservatsioonid**

1. Käesoleva konventsiooni mõtteja eesmärgiga vastuolus olevad reservatsioonid ei ole lubatud.
2. Reservatsiooni võib igal ajal tagasi võtta.

Artikkel 47 **Muutmine**

1. Iga osalisriik võib teha ettepaneku käesoleva konventsiooni muutmiseks ning esitada selle Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni peasekretärile. Peasekretär edastab muudatusettepanekud osalisriikidele, küsides neilt ühtlasi, kas nad toetavad osalisriikide konverentsi kokkukutsumist ettepanekute arutamiseks ja nende üle otsustamiseks. Kui nelja kuu jooksul pärast peasekretäri pöördumist on vähemalt üks kolmandik osalisriikidest konverentsi poolt, kutsub peasekretär konverentsi kokku Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni egiidi all. Peasekretär esitab kõik muudatused, mis võetakse vastu kohalviibivate ja hääletamisest osa võtvate osalisriikide kahe kolmandiku häälteenamusega, Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni peaassambleele heakskiitmiseks ja kõigile osalisriikidele kinnitamiseks.
2. Käesoleva artikli lõike 1 alusel vastu võetud ja kinnitatud muudatus jõustub kolmekümnendal päeval pärast seda, kui hoiuleantud kinnituskirjade arv jõuab kahe kolmandikuniliikmesriikide arvust muudatuse vastuvõtmise päeva seisuga. Seejärel jõustub muudatus iga järgneva osalisriigi suhtes kolmekümnendal päeval pärast seda, kui asjaomane osalisriik on oma kinnituskirja hoiule andnud. Muudatus on siduv ainult nendele osalisriikidele, kes on selle kinnitanud.
3. Kui käesoleva artikli lõike 1 alusel vastu võetud ja heaks kiidetud muudatus käsitleb üksnes artikleid 34, 38, 39 ja 40 ning osalisriikide konverents langetab sellekohase üksmeelse otsuse, jõustub muudatus kõigi

osalisriikide suhtes kolmekümnendal päeval pärast seda, kui hoiule antud kinnituskirjade arv jõuab kahe kolmandikuniliikmesriikide arvust muudatuse vastuvõtmise päeva seisuga.

Artikkel 48 Denonsseerimine

Osalisriik võib käesoleva konventsiooni denonsseerida, saates sellekohase kirjaliku teate Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni peasekretärile. Denonsseerimine jõustub ühe aastamöödudes pärast seda, kui peasekretär on teate kätte saanud.

Artikkel 49 Juurdepäätav vorming

Käesoleva konventsiooni teksttehakse kättesaadavaks juurdepäätavates vormingutes.

Artikkel 50 Autentsed tekstid

Konventsiooni araabia-, hiina-, hispaania-, inglise-, prantsuse- ja venekeelne tekst on võrdselt autentsed.

Selle kinnituseks on asjaomaste valitsustetäievolilised esindajad käesolevale konventsioonile alla kirjutanud.

PUUETEGA INIMESTE ÕIGUSTE KONVENTSIOONIFAKULTATIIVPROTOKOLL

Käesoleva protokoll osalisriigid on kokku leppinud järgnevas:

Artikkel 1

1. Käesoleva protokoll osalisriik (edaspidi „osalisriik“) tunnustab puuetegainimete õiguste komitee (edaspidi „komitee“) pädevust võtta vastu ja arutada pöördumisi selle riigi jurisdiktsiooni alla kuuluvatelt üksikisikutelt või üksikisikute rühmadelt, kes väidavad, et asjaomane osalisriik on rikkunud konventsiooni sätteid ja nemad on langenud selle ohvriks.

2. Komitee ei võta vastu pöördumisi, mis puudutavad neid konventsiooniosalisriike, kes ei ole käesoleva protokolliga ühinenud.

Artikkel 2

Komitee tunnustab pöördumise vastuvõetamatuks, kui:

- (a) pöördumine on anonüümne;
- (b) pöördumisega on kuritarvitatud õigust esitada sellist pöördumist või pöördumine on vastuolus konventsiooni sätetega;
- (c) komitee on sama asja juba läbi vaadanud või see on läbi vaadatud või läbi vaatamiselmõne muu rahvusvahelise uurimis- või vaidluste lahendamise menetluse raames;
- (d) kõiki olemasolevaid riigisiseseid õiguskaitse võimalusi ei ole ammendatud. Sedareeglit ei kohaldata juhul, kui selliste õiguskaitse võimaluste kasutamine veniks ebamõistlikult pikaks või ei annaks tõenäoliselt tõhusat kaitset;
- (e) on ilmselgelt põhjendamatu või ei ole piisavalt tõendatud; või
- (f) pöördumises käsitletud asjaolud ilmnesid enne käesoleva protokoll jöustumist asjaomase osalisriigis suhtes, välja arvatud juhul, kui samad asjaolud jätkusid ka pärast seda kuupäeva.

Artikkel 3

Kuikäesoleva protokollis artiklist 2 ei tulene teisiti, teavitab komitee asjaomastosalisriiki konfidentsiaalselt kõigist talle esitatud pöördumistest. Kõnealuneriiik peab kuue kuu jooksul esitama komiteele kirjaliku seletuse või märkuse, milles selgitatakse küsimust ja õiguskaitset, mida riik on rakendanud, kui seda on.

Artikkel 4

1. Komitee võib igal ajal pärast pöördumise saamist ja enne selle sisulistlahendamist edastada asjaomasele osalisriigile erakorraliseks läbivaatamiseks taotluse, et osalisriik rakendaks esialgseid õiguskaitsevahendeid, mis on vajalikud väidetava rikkumise ohvrile või ohvritele võimaliku pöördumatu kahjutekitamise ärahoidmiseks.
2. Kuikomitee kasutab oma kaalutusõigust vastavalt käesoleva artikli lõikele 1, eitähenda see otsuse langetamist pöördumise vastuvõetavuse või sisu kohta.

Artikkel 5

Komitee vaatab käesoleva protokollis alusel esitatud pöördumised läbi kinnistel koosolekutel. Pärast pöördumise läbivaatamist edastab komitee asjaomasele osalisriigile ja pöördumise esitajale ettepanekud ja soovitusel, kui neid on.

Artikkel 6

1. Kuikomitee saab usaldusväärset teavet, mis viitab konventsioonis sätestatud õiguste raskele või süstemaatilisele rikkumisele mõne osalisriigi poolt, kutsuubkomitee seda osalisriiki tegema koostööd saadud teabe läbivaatamisel ning esitama selleks oma tähelepanekud nimetatud teabe kohta.
2. Arvestades asjaomase osalisriigi poolt esitatud võimalike tähelepanekute ja muukomiteele kättesaadava usaldusväärse teabega, võib komitee teha ühele võimitlemele oma liikmele ülesandeks viia läbi uurimine ja teatada selle tulemustest kiirkorras komiteele. Põhjendatuse korral ja osalisriigi nõusolekul võivad uurimistoimingud sisaldada ka vastava riigi territooriumi külastamist.
3. Pärast sellise uurimise tulemuste läbivaatamist edastab komitee need tulemused asjaomasele osalisriigile koos võimalike kommentaaride ja soovituseltega.
4. Asjaomane osalisriik peab kuue kuu jooksul pärast komitee uurimise tulemuste, kommentaaride ja soovitusel kättesaamist edastama komiteele oma tähelepanekud.
5. Selline uurimine viiakse läbi konfidentsiaalselt ja kõigil menetlusetappidel püütakse teha koostööd asjaomase osalisriigiga.

Artikkel 7

Komitee võib paluda asjaomasele osalisriigil konventsiooni artikli 35 alusel koostatud aruandes üksikasjalikult kirjeldada, milliseid meetmeid on käesoleva protokollis artikli 6 alusel läbiviidud uurimise alusel võetud.

Vajaduse korral võib komitee pärast artikli 6 lõikes 4 nimetatud kuue kuu pikkuse perioodi lõppu paluda asjaomasele osalisriigil teavitada komiteed kirjeldatud uurimise alusel võetud meetmetest.

Artikkel 8

Igaosalisriik võib käesoleva protokollis allakirjutamise või ratifitseerimise võisellelga ühinemise ajal deklareerida, et ta ei tunnusta artiklites 6 ja 7 sätestatud komitee pädevust.

Artikkel 9

Käesoleva protokollis depositaar on Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni peasekretär.

Artikkel 10

Käesolev protokoll on avatud allakirjutamiseks kõigile konventsiooniga ühinenud riikidele ja piirkondliku integratsiooni organisatsioonidele Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni peakorteris New Yorgis alates 30. märtsist 2007. a.

Artikkel 11

Käesolevale protokollile alla kirjutanud riigid, kes on ratifitseerinud konventsiooni või konventsiooniga ühinenud, peavad käesoleva protokolliga ratifitseerima. Sellepeavad ametlikult kinnitada käesolevale protokollile allakirjutatud piirkondliku integratsiooni organisatsioonid, kes on konventsiooni ametlikult kinnitanud või konventsiooniga ühinenud. Protokoll on avatud ühinemiseks igal riigile või piirkondliku integratsiooni organisatsioonile, kes on konventsiooniratifitseerinud, ametlikult kinnitanud või sellega ühinenud ja ei ole protokollile alla kirjutanud.

Artikkel 12

1. *Piirkondliku integratsiooni organisatsioon* – teatud piirkonna suveräänsete riikide moodustatud organisatsioon, millele liikmesriigid on andnud üle pädevust käesoleva konventsiooni ja protokolliga reguleeritavates küsimustes. Sellised organisatsioonid peavad oma ametlikus kinnitus- või ühinemiskirjas deklareerima oma pädevuse ulatuse käesoleva konventsiooni ja protokolliga reguleeritavates küsimustes. Seejärel peavad nad depositaarile teatama kõigist olulistest muudatustest oma pädevuse ulatuses.

2. Käesoleva protokolliga sätestatud liikmesriikide kohta kehtivad ka selliste organisatsioonide suhtes nende pädevuse piires.

3. Käesoleva protokolliga artikli 13 lõike 1 ja artikli 15 lõike 2 kohaldamisel eiarvestata piirkondliku integratsiooni organisatsioonide hoiuleantud kirju.

4. Osalisriikide kohtumisel võib piirkondliku integratsiooni organisatsioon oma pädevuse piires hääletusest osa võtta ning tema hääle arv võrdub tema selliste liikmesriikide arvuga, kes on käesoleva protokolliga osalisriigid. Selline organisatsioon ei tohi oma hääletamisõigust kasutada juhul, kui seda õigust kasutab mõni temaliikmesriik, ja vastupidi.

Artikkel 13

1. Käesolev protokoll jõustub kolmekümnendal päeval pärast kümnendaratifitseerimis- või ühinemiskirja hoiuleandmist tingimusel, et konventsioon on jõustunud.

2. Igariigi või piirkondliku integratsiooni organisatsiooni suhtes, kes ratifitseerib või kinnitab protokolliga või ühineb sellega pärast kümnendat ratifitseerimis- või ühinemiskirja hoiuleandmist, jõustub protokoll kolmekümnendal päeval pärast seda, kui ta on asjakohase kirja hoiule andnud.

Artikkel 14

1. Käesoleva protokolliga mõtte ja eesmärgiga vastuolus olevad reservatsioonid ei ole lubatud.

2. Reservatsiooni võib igal ajal tagasi võtta.

Artikkel 15

1. Igaosalisriik võib teha ettepaneku käesoleva protokolliga muutmiseks ja esitada selle Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni peasekretärile. Peasekretär edastab muudatusettepanekud osalisriikidele, küsides neilt ühtlasi, kas nad toetavad osalisriikide kohtumise kokkukutsumist ettepanekute arutamiseks ja nende üleotsustamiseks. Kui nelja kuu jooksul pärast peasekretäri pöördumist on vähemalt üks kolmandik osalisriikidest kohtumise poolt, kutsus peasekretär kohtumisekokku Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni egiidi all. Peasekretär esitab kõik muudatused, mis võetakse vastu kohalviibivate ja hääletamisest osa võtivate osalisriikide kahe kolmandiku hääletamisega, Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni peassambleele heakskiitmiseks ja kõikidele osalisriikidele kinnitamiseks.

2. Käesoleva artikli lõike 1 alusel vastu võetud ja kinnitatud muudatus jõustubkolmekümnendal päeval pärast seda, kui hoiuleantud heakskiitmiskirjade arvulatu kahe kolmandikuni liikmesriikide arvust muudatuse vastuvõtmise päevaseisuga. Seejärel jõustub muudatus iga järgneva osalisriigi suhteskolmekümnendal päeval pärast seda, kui see osalisriik on oma kinnituskirja hoiuleandnud. Muudatus on siduv ainult nendele osalisriikidele, kes on sellekinnitanud.

Artikkel 16

Osalisriikvõib denonsseerida käesoleva protokoll, saates sellekohase kirjaliku teateÜhinenud Rahvaste Organisatsiooni peasekretärile. Denonsseerimine jõustub üheaasta möödudes pärast seda, kui peasekretär on teate kätte saanud.

Artikkel 17

Käesolevaprotooll tekst tehakse kättesaadavaks juurdepääsetavates vormingutes.

Artikkel 18

Käesolevaprotooll araabia-, hiina-, hispaania-, inglis-, prantsus- ja venekeelne tekston võrdselt autentsed.

*Selle kinnituseks*on asjaomaste valitsustetäievolilised esindajad käesolevale protokollile alla kirjutanud.

[Convention on the Rights of Persons with Disabilities and Optional Protocol](#)